A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2010. december 2.*

A C-225/09. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Giudice di pace di Cortona (Olaszország) a Bírósághoz 2009. június 19-én érkezett, 2009. április 23-i határozatával terjesztett elő az előtte

Edyta Joanna Jakubowska

és

Alessandro Maneggia

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: E. Levits tanácselnök, M. Ilešič (előadó) és M. Safjan bírák,

* Az eljárás nyelve: olasz.

főtanácsnok: N. Jääskinen,
hivatalvezető: M.-A. Gaudissart egységvezető,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. június 24-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– E. J. Jakubowska képviseletében M. Frigessi di Rattalma avvocato,

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítői: P. Gentili és L. Ventrella avvocati dello Stato,

– az ír kormány képviseletében D. J. O'Hagan, meghatalmazotti minőségben, segítője: M. Collins SC,

– a magyar kormány képviseletében Somssich R., Fehér M. és Tóth Z., meghatalmazotti minőségben,

– az osztrák kormány képviseletében E. Riedl, meghatalmazotti minőségben,

– a portugál kormány képviseletében L. Fernandes, meghatalmazotti minőségben,

– a szlovén kormány képviseletében N. Pintar Gosenca, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében H. Støvlbæk és E. Montaguti, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja, az EK 4. cikk, az EK 10. cikk, az EK 81. cikk és az EK 98. cikk, az ügyvédi szolgáltatásnyújtás szabadsága tényleges gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1977. március 22-i 77/249/EGK tanácsi irányelv (HL L 78., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 52. o.), az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1998. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 77., 36. o.; magyar nyelvű

különkiadás 6. fejezet, 3. kötet, 83. o.), valamint a bizalomvédelem és a szerzett jogok tiszteletben tartása általános elveinek értelmezésére irányul.

2 A kérelmet az E. J. Jakubowska és A. Maneggia között kártérítés tárgyában indult, és a Giudice di pace di Cortona (cortonai békebíróság) előtt folyamatban lévő – jelenleg felfüggesztett – azon peres eljárásban terjesztették elő, amelynek folyamán az E. J. Jakubowskát képviselő ügyvédeket egy kamarai határozat értelmében törölték az Ordine degli Avvocati di Perugia (perugiai ügyvédi kamara) névjegyzékéből.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 77/249 irányelv

3 A 77/249 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének első albekezdése kimondja:

„Ez az irányelv az alábbiakban megállapított korlátokkal és feltételekkel, a szolgáltatásnyújtás formájában megvalósuló ügyvédi tevékenységekre alkalmazandó.”

4 Ugyanezen irányelv 6. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Azokat az ügyvédeket, akik állami [helyesen: köz-], vagy magánvállalkozás fizetett alkalmazottai, bármely tagállam kizárhatja a vállalkozás jogi eljárásban való képviseletével kapcsolatos tevékenység gyakorlásából, ha az abban az államban állandó jelleggel működő ügyvédek számára az ilyen tevékenység folytatása nem engedélyezett."

5 Tekintettel az említett 6. cikk különböző nyelvi változataira, és annak érdekében, hogy e változatok mindegyikének azonos legyen a hatálya, az e cikk olasz változatában szereplő „ente pubblico o privato" kifejezést úgy kell érteni, mint az „köz- vagy magánvállalkozás" (impresa pubblica o privata) fogalmára utaló kifejezést.

A 98/5 irányelv

6 A 98/5 irányelv 3. cikke így rendelkezik:

„(1) Annak az ügyvédnek, aki másik tagállamban kíván működni, mint ahol ügyvédi képesítését megszerezte, az adott ország hatáskörrel rendelkező hatóságánál be kell jegyeztetnie magát.

(2) A fogadó tagállam hatáskörrel rendelkező hatóságának be kell jegyeznie az ügyvédet, ha az ügyvéd bemutatja a saját tagállamának hatáskörrel rendelkező hatóságánál történt bejegyzését bizonyító igazolást. […]

[…]"

7 Ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A saját tagállamában érvényes ügyvédi működési szabályoktól függetlenül a saját országának szakmai címe használatával működő ügyvédre minden olyan tevékenység esetében, amelyet a fogadó tagállam területén végez, ugyanazok a működési szabályok érvényesek, mint a fogadó tagállam szakmai címével működő ügyvédekre."

8 Az említett irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja:

„Amennyiben a saját országa szakmai címét használva működő ügyvéd nem tesz eleget a fogadó tagállamban hatályos kötelezettségeknek, a fogadó tagállam eljárási szabályait, büntetéseit és jogorvoslatait kell alkalmazni."

9 A 98/5 irányelv 8. cikke kimondja:

„A fogadó tagállamban a saját tagállama szakmai címével bejegyzett ügyvéd alkalmazott ügyvédként folytathat gyakorlatot egy másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve köz- vagy magánvállalkozás alkalmazásában, olyan mértékben, amennyiben ezt a fogadó tagállam az abban [helyesen: ebben] az államban használt szakmai címmel bejegyzett ügyvédek számára engedélyezi."

10 Tekintettel az említett 8. cikk különböző nyelvi változataira, és annak érdekében, hogy e változatok mindegyikének azonos legyen a hatálya, az e cikk olasz változatában szereplő „ente pubblico o privato" kifejezést úgy kell érteni, mint a „köz- vagy magánvállalkozás" (impresa pubblica o privata) fogalmára utaló kifejezést.

A nemzeti szabályozás

11 A módosítást követően az 1934. január 22-i 36. sz. törvénnyel (a Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia 1934. január 30-i 24. száma) törvénnyé alakított, az „avvocato" és a „procuratore legale" hivatás szabályozásáról szóló, 1933. november 27-i 1578. sz. királyi törvényrendelet (ordinamento delle professioni di avvocato e procuratore legale, a Gazzetta ufficiale del Regno d'Italia 1933. december 5-i 281. száma) 3. cikkének második albekezdése így rendelkezik:

„[Az ügyvédi hivatás gyakorlása többek között] összeférhetetlen minden állami, helyi (megyei vagy települési) önkormányzati […] költségvetésből, és általában minden állami, illetve helyi önkormányzati irányítás vagy ellenőrzés alá tartozó közigazgatási szerv vagy közintézmény költségvetéséből finanszírozott alkalmazással."

12 A közpénzügyek kiegyensúlyozottabbá tételét elősegítő sürgős intézkedésekről (misure urgenti per il riequilibrio della finanza pubblica) szóló, 1997. március 28-i 79. sz. törvényrendelettel módosított, a módosításokat követően az 1997. május 28-i 140. sz. törvénnyel (a GURI 1997. május 29-i 123. száma, 5. o.) törvénnyé alakított, a közpénzügyek racionalizálását szolgáló intézkedésekről szóló, 1996. december 23-i 662. törvény (misure di razionalizzazione della finanza pubblica, a GURI rendes mellékletének 1996. december 28-i 303. száma, a továbbiakban: a 662/96 törvény) 1. cikkének (56) és (56a) bekezdése a következőket írja elő:

„(56) Azok a […] törvényi és rendeleti rendelkezések, amelyek megtiltják a szakmai névjegyzékbe való felvételt, nem alkalmazandók azokra a köztisztviselőkre, akik részmunkaidőben dolgoznak, és akiknek a munkaideje nem haladja meg a teljes munkaidő 50%-át.

(56a) Az (56) bekezdésben említett személyek névjegyzékbe való felvételét és szakmai tevékenységének gyakorlását megtiltó rendelkezések hatályukat vesztik. A szakmai névjegyzékbe való felvétel és a tevékenység gyakorlásának feltételeire vonatkozó többi rendelkezés továbbra is alkalmazandó. A szakmai névjegyzékbe felvett és szakmai tevékenységet folytató köztisztviselők nem kaphatnak a közigazgatási szervektől szakmai megbízást, mivel nem lennének képesek megfelelő módon biztosítani a jogi képviseletet azokban az ügyekben, amelyekben az egyik fél valamely közigazgatási szerv."

13 Az ügyvédi hivatás gyakorlására vonatkozó összeférhetetlenségi szabályokról szóló, 2003. november 25-i 339. sz. törvény (norme in materia di incompatibilità dell'esercizio della professione di avvocato, a GURI 2003. december 1-jei 279. száma, a továbbiakban: a 339/2003 törvény), amely 2003. december 2-án lépett hatályba, 1. cikkében a következőképpen rendelkezik:

„A [662/96] törvény 1. cikke (56), (56a) és (57) bekezdésének rendelkezései nem alkalmazandók az ügyvédi kamarai névjegyzékekbe történő felvételre, amelynek tekintetében a módosítást követően az 1934. január 22-i 36. sz. törvénnyel törvénnyé alakított, 1933. november 27-i 1578. sz. királyi törvényrendeletben szereplő korlátozások és tilalmak, és azok későbbi módosításai még mindig hatályban vannak."

14 Ugyanezen törvény 2. cikke így rendelkezik:

„(1) Azok a köztisztviselők, akik a [662/96] törvény hatálybalépését követően kerültek felvételre az ügyvédek névjegyzékébe, és még e névjegyzékben találhatók, a munkaviszony fenntartása mellett dönthetnek, amennyiben ezt a jelen törvény hatálybalépésétől számított harminchat hónapon belül közlik azon kamara tanácsával, amelynek névjegyzékében szerepelnek.

Amennyiben e közlésre az előírt határidőn belül nem kerül sor, az ügyvédi kamarák tanácsai hivatalból intézkednek a saját névjegyzékükből való törlésről.

(2) A köztisztviselőnek az (1) bekezdésben említett esetben joga van a teljes munkaidőben végzett munkaviszonyába történő visszahelyezésre.

(3) Az (1) bekezdés szerinti harminchat hónapos határidőn belül a köztisztviselő a munkaviszony megszüntetése mellett dönthet, és ebből következően fenntarthatja bejegyzését az ügyvédi névjegyzékben.

(4) A részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselő, aki a jelen törvény értelmében az ügyvédi tevékenység fenntartása mellett döntött, öt éven keresztül jogosult arra, hogy az erre irányuló kérelem benyújtásától számított három hónapon belül teljes munkaidőben továbbfoglalkoztassák a közszolgálatban, kivéve a létszámfelettiség esetét, ugyanabban a minőségben, amelyben a döntése időpontjában az adott közigazgatási szervnél foglalkoztatták. Ez esetben a szolgálati idő a szolgálattól való távollét teljes időtartama alatt felfüggesztésre kerül, és a továbbfoglalkoztatás időpontjától kerül újra számításra."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 E. J. Jakubowska azért indított 200 euró kár megtérítése iránti keresetet a Giudice di pace di Cortona előtt A. Maneggiával szemben, mert ez utóbbi véletlenül kárt okozott a Jakubowska tulajdonában álló személygépjárműben.

16 E peres eljárásban E. J. Jakubowskát a perugiai ügyvédi kamara névjegyzékében szereplő M. Mazzolai és L. Nardelli ügyvédek képviselték. Ez utóbbiak, mint részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők, a 662/96 törvény 1. cikkének (56) és (56a) bekezdésének hatálya alá tartoztak.

17 A 339/2003 törvény hatálybalépését és az e törvény 2. cikke (1) bekezdésében foglalt határidő lejártát követően, miközben az alapeljárás a kérdést előterjesztő bíróság előtt már folyamatban volt, a perugiai ügyvédi kamara tanácsa a rájuk vonatkozó két határozattal elrendelte az említett ügyvédek kamarai névjegyzékből való törlését.

18 E. J. Jakubowska ezt követően kérelmet nyújtott be aziránt, hogy ügyvédeinek továbbra is engedélyezzék az ő perbeli képviseletét, arra való hivatkozással, hogy a 339/2003 törvény ellentétes az EK-Szerződéssel, valamint a bizalomvédelem és a szerzett jogok tiszteletben tartása általános elveivel.

19 E körülmények alapján a Giudice di pace di Cortona úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és a következő kérdéseket terjeszti előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé:

„1) Az [EK] 3. cikk g) pontját, [az EK] 4., [az EK] 10., [az EK] 81. és [az EK] 98. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy ezekkel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint a […] 339/2003 törvény 1. és 2. cikke, amelyek újra előírják az ügyvédi hivatás részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők általi gyakorlásának összeférhetetlenségét, és e személyektől – annak ellenére, hogy rendelkeznek az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges jogosultsággal – megtagadják a hivatás gyakorlásának lehetőségét, és elrendelik, hogy az illetékes ügyvédi kamara tanácsa törölje e személyeket az ügyvédi névjegyzékből, kivéve, ha a köztisztviselő a munkaviszony megszüntetésének lehetőségét választja?

2) Az [EK] 3. cikk g) pontját, [az EK] 4., [az EK] 10. és [az EK] 98. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy ezekkel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint a […] 339/2003 törvény 1. és 2. cikke?

3) A […] 77/249 irányelv 6. cikkét […] úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezéssel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint a […] 339/2003 törvény 1. és 2. cikke, […] amennyiben e nemzeti rendelkezést azon, munkaviszonyban álló ügyvédekre is alkalmazni kell, akik tevékenységüket a szolgáltatásnyújtás szabadsága alapján gyakorolják?

4) A […] 98/5 irányelv 8. cikkét […] úgy kell-e értelmezni, hogy ezt nem kell alkalmazni a részmunkaidőben foglalkoztatott, közalkalmazásban álló ügyvédre?

5) A bizalomvédelem és a szerzett jogok védelmének [uniós] elveivel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, mint a […] 339/2003 törvény 1. és 2. cikke, amelyek újra előírják az ügyvédi hivatás részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők általi gyakorlásának összeférhetetlenségét, és amely rendelkezéseket azokra az ügyvédekre is alkalmazni kell, akik ugyanezen […] törvény hatálybanlépésének időpontjában már szerepeltek az ügyvédi névjegyzékekben, mivel [az említett] 2. cikke csak rövid határidőt ír elő a közszolgálati jogviszony és az ügyvédi hivatás gyakorlása közötti választás kötelezettsége tekintetében?”

20 A Bíróság által a Bíróság eljárási szabályzatának 54a. cikke alapján E. J. Jakubowska *ad litem* (perbeli) képviselőinek feltett kérdésre adott válaszban L. Nardelli 2010. május 31-i levelével elküldte a perugiai ügyvédi kamara igazolását, amelyből kiderül, hogy ő formálisan továbbra is szerepel a kamara névjegyzékében, mindaddig, amíg ez utóbbit nem értesítik az ügyvédi kamara országos tanácsa azon határozata kézbesítésének

időpontjáról, amely az L. Nardelli által az őt érintő törlési határozattal szemben benyújtott fellebbezés elutasítását tartalmazza.

21 Ugyanezen levélben L. Nardelli értesítette a Bíróságot, hogy M. Mazzolai felmondta *ad litem* (perbeli) megbízását, amelyet az alapeljárás tekintetében korábban kapott. Ezen felül L. Nardelli tudatta, hogy E. J. Jakubowska külön *ad litem* (perbeli) megbízást adott M. Frigessi di Rattalma részére a Bíróság előtti tárgyaláson való képviselete céljából.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról

22 Bevezetésképpen azt kell megállapítani, hogy az a körülmény, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések semmilyen összefüggést nem mutatnak magának az E. J. Jakubowska által A. Maneggiával szemben indított keresetnek a tárgyával, még nem teszi őket elfogadhatatlanokká. Ugyanis, az említett kérdések arra irányulnak, hogy lehetővé tegyék a kérdést előterjesztő bíróság számára azon tagállami szabályozás jogszerűségének megítélését, amelynek alkalmazása egy eljárási jellegű kérdést vetett fel az alapeljárásban. Mivel e kérdés a jelen ügy részét képezi, ezért az említett bíróság kérdéssel fordulhat a Bírósághoz az uniós jog azon szabályainak értelmezésével kapcsolatban, amelyek szerinte e tárgyban relevánsak.

23 Egyes kormányok, akárcsak az Európai Bizottság – anélkül, hogy vitatnák az ilyen előzetes döntéshozatalra utalás lehetőségét –észrevételeket terjesztettek a Bíróság elé, és ezekben elfogadhatatlansági kifogásokat hoztak fel a Giudice di pace di Cortona által feltett kérdéseket illetően.

24 Az ír és az osztrák kormány hangsúlyozza, hogy az alapügy valamennyi azzal kapcsolatos tényezője, hogy E. J. Jakubowska *ad litem* (perbeli) képviselői gyakorolhatják-e ügyvédi hivatásukat vagy sem, egyetlen tagállam belső ügyét képezik. Véleményük szerint a kérdést előterjesztő bíróság által felvetett uniós jogi problémák tehát tisztán hipotetikus jellegűek, az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet pedig ezen oknál fogva elfogadhatatlannak kell nyilvánítani.

25 A magyar kormány szerint a kérdést előterjesztő bíróság által alkalmazott olasz szabályozás nem tartozik az uniós jog ügyvédi hivatás gyakorlására vonatkozó rendelkezéseinek hatálya alá, hiszen az említett nemzeti szabályozás a köztisztviselőkre vonatkozik, míg a 77/249 irányelv és a 98/5 irányelv e hivatásnak az önálló ügyvédek, vagy a valamely más ügyvéd, ügyvédi társulás vagy vállalkozás alkalmazásában álló ügyvédek által történő gyakorlására vonatkozik.

26 A Bizottság úgy véli, hogy a harmadik kérdést hipotetikusnak és ennélfogva elfogadhatatlannak kell minősíteni, mivel ez a kérdés az ügyvédi hivatás szolgáltatásnyújtás formájában történő gyakorlására vonatkozik, míg az alapeljárás tárgyát képező szabályozás az ügyvédként való letelepedésre vonatkozik.

27 A Bizottság az ötödik kérdés elfogadhatósága kapcsán is kétségeit fejezte ki, tekintettel arra a tényre, hogy azokat az olasz jogszabályokat, amelyek vonatkozásában az uniós jog általános elveinek értelmezését kérték, nem ezen uniós jog alapján az Olasz Köztársaság oldalán keletkezett kötelezettségek végrehajtása érdekében fogadták el.

28 Tekintettel e különféle elfogadhatatlansági kifogásokra, emlékeztetni kell arra, hogy az uniós joggal kapcsolatos előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések releváns

voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (lásd ebben az értelemben többek között a C-94/04. és C-202/04. sz., Cipolla és társai egyesített ügyekben 2006. december 5-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-11421. o.] 25. pontját, valamint a C-570/07. és C-571/07. sz., Blanco Pérez és Chao Gómez egyesített ügyekben 2010. június 1-jén hozott ítélet [EBHT 2010., I-4629. o.] 36. pontját).

29 Márpedig az első, a második és a negyedik kérdést illetően egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy a kért értelmezés nincs semmilyen kapcsolatban az alapeljárások tényállásával vagy tárgyával, illetve hogy a probléma hipotetikus jellegű.

30 Egyrészt emlékeztetni kell arra, hogy az olyan jogszabály, amely valamely tagállam egész területén alkalmazandó, adott esetben hatással lehet az EK 81. cikk értelmében a tagállamok közötti kereskedelemre (lásd ebben az értelemben a C-35/99. sz. Arduino-ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1529. o.] 33. pontját, és a fent hivatkozott Cipolla és társai ügyben hozott ítélet 45. pontját). Következésképpen az arra irányuló első és második előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdés, hogy az uniós jog versenyjogi szabályaival ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, mint a 339/2003 törvényben szereplő, nem minősül nyilvánvalóan irrelevánsnak.

31 Másrészt, a negyedik előzetes döntéshozatali kérdést illetően, hangsúlyozni kell, hogy miként azt az olasz kormány és a Bizottság is megjegyezte a tárgyaláson, a 98/5 irányelv 8. cikkében foglalt szabálynak nem csak az a célja, hogy ugyanazokat a jogokat biztosítsa a fogadó tagállamban valamely más tagállamban szerzett szakmai címükkel bejegyzett ügyvédek számára, mint amelyeket azok az ügyvédek élveznek, akik e fogadó tagállamban az ott szerzett szakmai címükkel kerültek bejegyzésre. E szabály ugyanis azt is biztosítja, hogy ez utóbbiak se szenvedjenek fordított irányú hátrányos

megkülönböztetést emiatt, ami bekövetkezhetne, ha a rájuk vonatkozó szabályokat nem alkalmaznák az említett fogadó tagállamban valamely más tagállamban szerzett címükkel bejegyzett ügyvédekre is.

32 Ennélfogva az a tény, hogy a perugiai ügyvédi kamara névjegyzékéből való törlés, amely az előzetes döntéshozatali kérdések alapjául szolgált, a hivatásukat Olaszországban az ott szerzett szakmai címükkel gyakorló ügyvédekre vonatkozik, nem jár azzal a következménnyel, hogy az előterjesztett negyedik kérdés hipotetikus lenne. Épp ellenkezőleg, a 98/5 irányelv 8. cikkének kért értelmezése segíteni fogja a kérdést előterjesztő bíróságot annak eldöntésében, hogy a 339/2003 törvény az uniós joggal ellentétes, fordított irányú hátrányos megkülönböztetést teremt-e.

33 A negyedik kérdés elfogadhatóságát egyébként nem ingatja meg a magyar kormány azon érvelése, miszerint a 339/2003 törvény, mivel a köztisztviselőkre vonatkozik, nem szabályozza a 98/5 irányelvben foglalt eseteket, amely irányelv kizárólag a valamely másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve köz- vagy magánvállalkozás alkalmazásában álló ügyvédekre vonatkozik.

34 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az eltérés, amelyre a magyar kormány utal, nevezetesen az uniós jog köztisztviselőkre való alkalmazhatatlansága, csak az olyan foglalkoztatásra igaz, amely valamilyen közhatalmi feladat ellátásában való részvételt igényel, és amely így sajátos viszony meglétét feltételezi az állam irányában. Ezzel szemben az uniós jog szabad mozgásra vonatkozó szabályai továbbra is alkalmazandók az olyan foglalkoztatásra, amely bár állami szervnél vagy valamely más, a közjog hatálya alá tartozó szervezetnél történik, de nem jogosít fel igazi közigazgatási jellegű feladatok elvégzésére (lásd ebben az értelemben többek között a C-405/01. sz. Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-10391. o.] 39. és 40. pontját, valamint a C-345/08. sz. Peśla-ügyben 2009. december 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-11677. o.] 31. pontját).

35 Még konkrétabban, a 98/5 irányelv 8. cikkében szereplő „közvállalkozás” fogalmát illetően, az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, amikor a közigazgatás szervezetrendszerének részét képező szerv olyan tevékenységet folytat, amely gazdasági jellegű, és nem tartozik a közhatalmi előjogok gyakorlása körébe, akkor az közvállalkozásnak minősíthető (lásd ebben az értelemben a C-69/91. sz. Decoster-ügyben 1993. október 27-én hozott ítélet [EBHT 1993., I-5335. o.] 15. pontját, a C-343/98. sz., Collino és Chiappero ügyben 2000. szeptember 14-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-6659. o.] 33. pontját, és a C-113/07. P. sz., SELEX Sistemi Integrati kontra Bizottság ügyben 2009. március 26-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-2207. o.] 82. pontját).

36 Ebből következően a 339/2003 törvény hatálya – amely törvény az általa hivatkozott 1933. november 27-i 1578. sz. királyi törvényrendelettel együttes értelmezésében, az Olasz Köztársaság ügyvédi kamaráinak valamelyikénél névjegyzékbe vett azon ügyvédekre vonatkozik, akik egyidejűleg a közigazgatás, illetve az Olasz Köztársaság vagy annak valamely helyi önkormányzatának irányítása vagy felügyelete alá tartozó közintézmény alkalmazásában állnak – egybeesik a 98/5 irányelv 8. cikkének hatályával az olyan szervek által alkalmazott ügyvédeket illetően, akik bár az olasz állam vagy annak valamely helyi önkormányzatának felügyelete alá tartoznak, de „közvállalkozásnak” minősülnek.

37 E megfontolások egészére való tekintettel az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az első, a második és a negyedik kérdés vonatkozásában elfogadhatónak kell tekinteni.

38 A harmadik előzetes döntéshozatali kérdést illetően viszont, amely a 77/249 irányelvre és így az ügyvédi hivatás szolgáltatásnyújtás formájában történő gyakorlására vonatkozik, azt kell megállapítani, hogy a Bíróság e kérdésre adott válasza nem lehet hasznos a kérdést előterjesztő bíróság számára. Ugyanis az említett bíróság előtt felmerült kérdés arra vonatkozik, hogy az ügyvédeknek a 339/2003 törvény alapján a névjegyzékből történő törlése vajon összeegyeztethető-e az uniós joggal. Miként a Bizottság helyesen megjegyezte, itt az ügyvédként történő letelepedés esetéről van

szó, vagyis a 98/5 irányelv által szabályozott tárgykörről, és nem az ügyvédi hivatás szolgáltatásnyújtás formájában történő gyakorlásáról.

39 Ennélfogva az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a harmadik kérdés vonatkozásában elfogadhatatlannak kell nyilvánítani.

40 Végül az ötödik előzetes döntéshozatali kérdést illetően, a kérdést előterjesztő bíróság határozatából az derül ki, hogy e kérdéssel a Giudice di pace di Cortona arra kéri a Bíróságot, hogy – a bizalomvédelem és a jogbiztonság elveire vonatkozó ítélkezési gyakorlatára támaszkodva – vizsgálja meg a 339/2003 törvényből eredő, azon személyekre nézve kedvezőtlen változást, akik az ügyvédi hivatást a valamely állami szervnél részmunkaidőben végzett alkalmazással párhuzamosan szeretnék gyakorolni, hiszen e törvény megszüntette az említett érdekeltekre vonatkozó azon kedvezőbb rendszert, amelyet a 662/96 törvény vezetett be.

41 Márpedig, anélkül, hogy a Bizottság által e kérdést illetően megfogalmazott, elfogadhatatlanságra vonatkozó érvről határozni kellene, elegendő megjegyezni, hogy a Bíróság, az ehhez szükséges információk hiányára tekintettel, semmiféleképpen nem tudja a kérdést hasznosan megválaszolni.

42 A jogbiztonság elvét illetően az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a jogalanyok számára hátrányos következményeket kiváltó szabályozásnak egyértelműnek és pontosnak kell lennie, és a jogalanyoknak annak alkalmazását előre kell látniuk (a C-550/07. P. sz., Akzo Nobel Chemicals és Akcros Chemicals kontra Bizottság ügyben 2010. szeptember 14-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-8301. o.] 100. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Márpedig sem az előzetes döntéshozatalra utaló határozat, sem a Bíróság elé terjesztett észrevételek nem teszik lehetővé annak megítélését, hogy milyen szempontból és milyen okból vitatják a 339/2003 törvény egyértelműségét és előreláthatóságát.

43 A kérdést előterjesztő bíróság csak annyiban világította meg az ezen elvre vonatkozó kérdést, hogy kifejtette, a 339/2003 törvénynek olyan visszaható hatálya van, amely szerinte ellentétes a jogbiztonság elvével. A 339/2003 törvény állítólagos visszaható hatályának mindenesetre nyilvánvalóan ellentmond az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szintén szereplő azon megállapítás, miszerint e törvény hatálybalépése nem érinti a hivatásnak az annak hatálybalépéséig a 662/96 törvény által biztosított párhuzamos gyakorlását, hiszen a 339/2003 törvény egyébként hároméves átmeneti időszakot vezet be annak elkerülése érdekében, hogy az általa bevezetett változás azonnali módon történjen.

44 A bizalomvédelem elvét illetően megszilárdult ítélkezési gyakorlat, hogy a jogalanyok nem bízhatnak joggal az olyan helyzet fennmaradásában, amelyet az illetékes hatóságok mérlegelési jogkörük keretein belül megváltoztathatnak (a C-201/08. sz. Plantanol-ügyben 2009. szeptember 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-8343. o.] 53. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezen állandó ítélkezési gyakorlatra figyelemmel az olyan előzetes döntéshozatali kérdést, mint a jelen eljárásban előterjesztett ötödik kérdés, a Bíróság nem tudja eredményesen megvizsgálni azon információk minimális leírása hiányában, amelyeket az alapeljárásban annak bizonyítására szolgáltattak, hogy az eljárás tárgyát képező szabályozás elfogadása távol áll attól az esettől, amikor a jogalkotó egyszerűen a jövőre nézve módosítja a jelenlegi szabályozást.

45 Jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság lényegében csupán annak kifejtésére szorítkozott, hogy a 339/2003 törvény igencsak alapvető és egyesek szerint meglepő módon módosítja a 662/96 törvény által bevezetett korábban hatályos szabályozást. Megjegyzendő, hogy önmagában az a tény, hogy a jogalkotó egy új törvényt fogadott el, és az jelentősen eltér a korábban hatályban lévőtől, nem nyújt kellő alapot a Bíróság számára ahhoz, hogy elvégezze az ötödik kérdés feltáró vizsgálatát.

46 Az előzőekre való tekintettel az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az ötödik kérdés vonatkozásában szintén elfogadhatatlan.

Az ügy érdeméről

Az első és a második kérdésről

47 Első és második kérdésével, amelyeket célszerű együtt vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy ellentétes-e az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontjával, az EK 4. cikkel, az EK 10. cikkel, az EK 81. cikkel és az EK 98. cikkel az olyan tagállami szabályozás, mint a 339/2003 törvény 1. és 2. cikkében szereplő, amely még akkor sem teszi lehetővé a részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők számára az ügyvédi hivatás gyakorlását, ha egyébként e hivatás gyakorlására jogosultak lennének, és előírja az ügyvédi kamarai névjegyzékből való törlésüket.

48 Noha igaz, hogy az EK 81. cikk önmagában csakis a vállalkozások tevékenységét érinti, és nem vonatkozik a tagállamoktól származó törvényi vagy rendeleti intézkedésekre, e cikk ettől még – az EK 10. cikkel együttesen értelmezve – kötelezi a tagállamokat arra, hogy ne hozzanak vagy ne tartsanak hatályban olyan – akár törvényi, akár pedig rendeleti – intézkedéseket, amelyek alkalmasak arra, hogy a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok hatékony érvényesülését gátolják (lásd a fent hivatkozott Arduino-ügyben hozott ítélet 34. pontját, és a fent hivatkozott Cipolla és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 46. pontját).

49 A Bíróság többek között kimondta, hogy az EK 10. és az EK 81. cikket sérti akár az, ha valamely tagállam előírja vagy előnyben részesíti az EK 81. cikkel ellentétes megállapodások kötését, vagy az ilyen megállapodások hatását erősíti, akár pedig ha a saját szabályozásának állami jellegét megszünteti azáltal, hogy a gazdasági jellegű döntések meghozatalának felelősségét magán-piaciszereplőkre ruházza (a fent hivatkozott

Arduino-ügyben hozott ítélet 35. pontja, és a fent hivatkozott Cipolla és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 47. pontja).

50 Márpedig az a tény, hogy valamely tagállam előírja az olyan szakmai szervezetek számára, mint amilyenek a különféle ügyvédi kamarák tanácsai, hogy hivatalból töröljék az ügyvédi kamarai névjegyzékből az e hivatást gyakorló azon tagjaikat, akik egyidejűleg részmunkaidős köztisztviselők is, és meghatározott határidőn belül nem jelezték arra vonatkozó döntésüket, hogy a továbbiakban a névjegyzékben szeretnének-e szerepelni, vagy inkább az őket foglalkoztató állami szervvel létrejött jogviszonyukat tartják fent, nem olyan jellegű, amelynek alapján megállapítható lenne, hogy e tagállam megszüntette volna saját szabályozásának állami jellegét. Ugyanis az említett tanácsok semmiféle befolyással nem rendelkeznek a törvény által előírt törlési határozatok meghozatalát illetően.

51 Analóg indokok miatt az olyan nemzeti szabályozás, mint az alapeljárás tárgyát képező, nem tekinthető olyannak, amely az EK 81. cikkel ellentétes megállapodásokat ír elő, vagy azoknak kedvez.

52 E megállapítások értékéből nem von le semmit sem az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja – amely az Unió fellépését irányozza elő egy olyan rendszer létrehozása érdekében, amely biztosítja, hogy a belső piacon belül ne torzuljon a verseny –, sem az EK 4. cikk, illetve az EK 98. cikk, amelyek olyan gazdaságpolitika követését irányozzák elő, amely a szabad versenyen alapuló, nyitott piacgazdaságot támogatja.

53 Az előzőekre való tekintettel az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy nem ellentétes az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontjával, az EK 4. cikkel, az EK 10. cikkel, az EK 81. cikkel és az EK 98. cikkel az olyan tagállami szabályozás, amely még akkor sem teszi lehetővé a részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők

számára az ügyvédi hivatás gyakorlását, ha egyébként e hivatás gyakorlására jogosultak lennének, és előírja az ügyvédi kamarai névjegyzékből való törlésüket.

A negyedik kérdésről

54 Miként az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, negyedik kérdésével a Giudice du pace di Cortona lényegében arra szeretne választ kapni, hogy vajon bizonyos jellegű állásoknak a 98/5 irányelv 8. cikke által a fogadó tagállam részére meghagyott szabályozásának – és így adott esetben az e tagállamban bejegyzett ügyvédek által történő gyakorlása korlátozásának – a lehetősége azon ügyvédek tekintetében is fennáll-e, akik az ilyen állásokat csak részmunkaidőben óhajtják betölteni.

55 E kérdés megválaszolásához hasznos lehet mindenekelőtt emlékeztetni arra, hogy a 98/5 irányelv elfogadása révén az uniós jogalkotó többek között az ügyvédi névjegyzékbe történő bejegyzés feltételeire vonatkozó tagállami szabályok közötti eltéréseket szerette volna megszüntetni (a C-506/04. sz. Wilson-ügyben 2006. szeptember 19-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-8613. o.] 64. pontja).

56 A Bíróság korábban már kimondta, hogy tekintettel a 98/5 irányelv ezen céljára, az irányelvet olyannak kell tekinteni, mint amely a fogadó tagállam illetékes hatóságánál történő bejegyzéshez megkövetelt előzetes feltételek teljes harmonizációjából ered, hiszen e feltételek alapvetően mindössze a származási tagállam illetékes hatóságánál történt bejegyzés igazolásának az előbbi hatóság részére történő bemutatására korlátozódnak (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Wilson-ügyben hozott ítélet 65–67. pontját).

57 Ugyanakkor, miként az a 98/5 irányelvből egyértelműen következik, a hivatásukat valamely más tagállamban szerzett címükkel gyakorló ügyvédeknek a fogadó tagállamban való bejegyzésük érdekében el kell fogadniuk azt, hogy rájuk a fogadó tagállamban érvényes szakmai és etikai szabályokat alkalmazzák. Márpedig e szabályok, ellentétben a bejegyzéshez megkövetelt előzetes feltételekre vonatkozó szabályokkal, ezidáig nem képezték harmonizáció tárgyát, és így jelentős mértékben eltérhetnek a származási tagállamban érvényes szabályoktól. Egyébként, miként azt ugyanezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése megerősíti, e szabályok be nem tartása a fogadó tagállamban történt bejegyzés törléséhez vezethet.

58 Fontos megjegyezni, hogy a 98/5 irányelv 8. cikke a szakmai-etikai szabályok egy olyan sajátos csoportjára vonatkozik, amelyekre ugyanennek az irányelvnek a 6. cikke is utal, nevezetesen az olyan szabályokra, amelyek meghatározzák, hogy a bejegyzett ügyvédek milyen mértékben gyakorolhatják hivatásukat a valamely „másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve köz- vagy magánvállalkozás alkalmazásában” álló ügyvédként.

59 Az uniós jogalkotó által választott szóhasználatra figyelemmel úgy kell tekinteni, hogy az említett 8. cikk a fogadó tagállam azon szabályainak összességére vonatkozik, amelyeket a tagállam az olyan érdek-összeütközések megelőzése érdekében vezetett be, amelyek megítélése szerint olyan helyzetet eredményezhetnének, amelyben egy ügyvéd egyrészről szerepel az ügyvédi kamarai névjegyzékben, másrészről pedig valamely „másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve köz- vagy magánvállalkozás alkalmazásában” áll.

60 A 339/2003 törvény által az Olaszországban bejegyzett ügyvédek tekintetében bevezetett arra vonatkozó tilalom, hogy nem állhatnak – még részmunkaidőben sem – valamely állami szerv alkalmazásában, a 98/5 irányelv 8. cikkében említett szabályok részét képezi, legalábbis annyiban, hogy az említett tilalom az ügyvédi hivatásnak valamely közvállalkozásnál történő alkalmazással párhuzamos gyakorlására vonatkozik.

61 Egyébiránt az a tény, hogy az Olasz Köztársaság által ily módon bevezetett szabályozás szigorúnak tekinthető, önmagában még nem kifogásolható. Ugyanis az, hogy ne legyen érdek-összeütközés, elengedhetetlen feltétele az ügyvédi hivatás gyakorlásának, és többek között azzal jár, hogy az ügyvédnek a hatóságoktól és más piaci szereplőktől független helyzetben kell lennie, akik őt soha nem befolyásolhatják (lásd ebben az értelemben a C-309/99. sz., Wouters és társai ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1577. o.] 100–102. pontját). Természetesen az e tekintetben meghatározott szabályok nem léphetik túl az ahhoz szükséges mértéket, ami az érdek-összeütközés céljának eléréséhez szükséges. Az olyan tilalom arányossága, mint a 339/2003 törvényben foglalt, ugyanakkor nem vizsgálható a jelen előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdés keretén belül, amely nem erre az aspektusra vonatkozik.

62 Végül, miként az már az ezen előzetes döntéshozatali kérdés elfogadhatóságának vizsgálatánál megállapításra került, hangsúlyozni kell, hogy a 98/5 irányelv 8. cikkében benne foglaltatik az is, hogy a fogadó tagállam szabályait az e tagállamban bejegyzett valamennyi ügyvédre alkalmazni kell, akár ott, akár valamely másik tagállamban szerezték a szakmai címüket.

63 Márpedig, nem vitatva az e tekintetben az olasz bíróság által végzett vizsgálatot, nem tűnik úgy, hogy a 339/2003 törvényt kizárólag az olasz ügyvédekre alkalmaznák, és így az fordított irányú hátrányos megkülönböztetést képezne. Természetesen az e törvény hatálya alá tartozó ügyvédek azok az ügyvédek, akik érintettek az Olasz Köztársaság irányítása vagy felügyelete alá tartozó vállalkozásoknál vagy annak helyi önkormányzatainál történő alkalmazás révén. Ugyanakkor, legalábbis amennyiben közvállalkozásoknál történő foglalkoztatásról van szó, az Olasz Köztársaság valamely ügyvédi kamarájának névjegyzékébe bejegyzett és ezáltal a hivatásnak az ilyen foglalkoztatással párhuzamos gyakorlására vonatkozó tilalommal érintett ügyvédek nemcsak olasz állampolgárok lehetnek, hanem más tagállambeliek is.

64 Az előző megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 98/5 irányelv 8. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a fogadó tagállam korlátozásokat írhat elő a valamely másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve közvagy magánvállalkozás – akár teljes munkaidős, akár részmunkaidős – alkalmazásában álló, névjegyzékbe vett ügyvédek tekintetében az ügyvédi hivatásnak az említett foglalkoztatással párhuzamos gyakorlását illetően, amennyiben e korlátozások nem lépik túl az érdek-összeütközések megelőzése céljának eléréséhez szükséges mértéket, és az említett tagállamban névjegyzékbe vett valamennyi ügyvédre vonatkoznak.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

1) **Nem ellentétes az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontjával, az EK 4. cikkel, az EK 10. cikkel, az EK 81. cikkel és az EK 98. cikkel az olyan tagállami szabályozás, amely még akkor sem teszi lehetővé a részmunkaidőben foglalkoztatott köztisztviselők számára az ügyvédi hivatás gyakorlását, ha egyébként e hivatás gyakorlására jogosultak lennének, és előírja az ügyvédi kamarai névjegyzékből való törlésüket.**

2) Az ügyvédi hivatásnak a képesítés megszerzése országától eltérő tagállamokban történő folyamatos gyakorlásának elősegítéséről szóló, 1988. február 16-i 98/5/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 8. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a fogadó tagállam korlátozásokat írhat elő a valamely másik ügyvéd, ügyvédi társulás vagy ügyvédi iroda, illetve köz- vagy magánvállalkozás – akár teljes munkaidős, akár részmunkaidős – alkalmazásában álló, névjegyzékbe vett ügyvédek tekintetében az ügyvédi hivatásnak az említett foglalkoztatással párhuzamos gyakorlását illetően, amennyiben e korlátozások nem lépik túl az érdek-összeütközések megelőzése céljának eléréséhez szükséges mértéket, és az említett tagállamban névjegyzékbe vett valamennyi ügyvédre vonatkoznak.

Aláírások